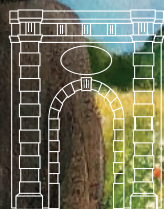

Jaarverslag 2022
Museum Sjoel Elburg

Museum
Sjoel Elburg

Jaarverslag 2022 Museum Sjoel Elburg

Bestuursverslag Stichting Museum Sjoel Elburg (SMSE)

De Stichting Synagoge Elburg is opgericht op 26 oktober 2005. In 2016 is de naam van de stichting gewijzigd in Stichting Museum Sjoel Elburg.

Voorwoord

Net als veel andere musea merken we ook bij Museum Sjoel Elburg dat het bezoekersaantal nog niet terug is op het niveau van vóór corona. Des te meer valt het aandeel jongeren op: in 2022 kwam bijna één op de acht bezoekers bij ons over de vloer in het kader van een schoolexcursie. Dat is voor een

belangrijk deel te danken aan enthousiaste leerkrachten en docenten die jaar na jaar met hun klassen naar de Sjoel komen. Diezelfde gedrevenheid zagen we ook bij de docenten die met hun leerlingen betrokken waren bij de Holocaustherdenking, die we dit jaar voor het eerst in Elburg organiseerden. Samen met ons eigen educatieteam zetten zij zich ervoor in dat een nieuwe generatie belangrijke lessen meekrijgt – niet alleen over het Joodse leven, maar ook over samenleven, discriminatie en verdraagzaamheid. Het stemt dankbaar dat we daar ook dit jaar als museum weer een rol in mochten spelen.

J. Swager, voorzitter

Doel Stichting Museum Sjoel Elburg

- het bijeenbrengen en besteden van gelden ten behoeve van het onderhoud en verantwoord museaal gebruik van de voormalige synagoge aan de Jufferenstraat 5/Graaf Hendriksteeg 2 en de panden Graaf Hendriksteeg 4 en Zuiderwalstraat 11 te Elburg;
- het documenteren en visualiseren van de historie van de Joodse gemeenschap in de mediene, in het bijzonder te Elburg;
- het in stand houden, onderhouden en beheren van de voormalige synagoge te Elburg als rijksmonument;
- het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:

- het inrichten en in stand houden van een permanente expositie in de voormalige synagoge te Elburg;
- het werven van begunstigers, het op alle andere manieren bijeenbrengen van gelden, het stimuleren van de belangstelling voor de als Joods museum ingerichte voormalige synagoge;
- het in eigendom of erfpacht verwerven van de voormalige synagoge te Elburg.

Samenstelling en taakverdeling bestuur in 2022

J. Swager

- voorzitter van de vergaderingen van het bestuur
- vertegenwoordiger van Stichting Museum Sjoel Elburg in de breedste zin des woord
- medeorganisator Holocaustherdenking Elburg

G. van der Velde

- plaatsvervangend voorzitter
- afgevaardigde naar de Stichting Museumstad Elburg
- lid werkgroep beheer en onderhoud
- medeorganisator Holocaustherdenking Elburg

W. Schenk

- secretaris
- coördineren werkgroep communicatie/pr
- vertegenwoordiger namens SMSE in de werkgroep pr van de Stichting Museumstad Elburg
- afgevaardigde naar SyNeOn (Synagogen Noord- en Oost-Nederland)

J. van Dijken

- penningmeester
- beheren kassasysteem, (mede)verzorgen van subsidieaanvragen
- contactpersoon werkgroep Winkel
- contactpersoon beveiliging

B. van Eerde

- tweede penningmeester
- verzorgen financiële administratie
- maken begroting en financieel jaarverslag
- contactpersoon voor kassa (Ticket Team) en museumkaart, (Museumvereniging)

Vacature

- contactpersoon SMSE-SVMSE

T.G.T. Breen

- lid van de werkgroep educatie
- medeorganisator Holocaustherdenking Elburg

Vacature

- vertegenwoordiger namens en lid van de tentoonstellingscommissie

Mevrouw M. Verheij-van Beijnum

- bestuurslid communicatie/pr
- lid werkgroep communicatie/pr en tentoonstellingen
- onderhouden contacten media

M. Clement

- lid van de werkgroepen communicatie/pr
- lid van de werkgroep beheer en onderhoud
- adviseur technische zaken

Adviseur: Rabbijn E. van Voolen

- adviseur museale aangelegenheden
- adviseur werkgroep wisseltentoonstellingen

Projectleider: mevrouw C. Leijs

Voor allen geldt: behartigt samen met de anderen de museale aangelegenheden.

Verloop bestuursjaar

Corona was nog niet helemaal verdwenen, maar toch konden alle bestuursvergaderingen fysiek gehouden worden.

Twee bestuursleden traden eind 2021 af. Willem Rutten heeft zich acht jaar ingespannen en veel van zijn kennis en heel veel van zijn tijd ten dienste van de Sjoel gesteld. Zijn taken werden verdeeld: de penningmeesters namen een deel over, Gerard van der Velde nam de portefeuille beheer en onderhoud voor zijn rekening en zijn taken in de werkgroep winkel werden door het bestuurslid van de Stichting Vrienden Janèt Koele overgenomen. Madeleine Vink hield er om haar moverende redenen mee op. Van de één werd begin 2022 afscheid genomen met een etentje en van de ander met een bos bloemen. Ben van Eerde deed een stapje terug en kreeg de titel tweede penningmeester en zijn hoofdtaak werd door het nieuwe bestuurslid Jan van Dijken overgenomen. Jan werd tevens secretaris van de Stichting Museumstad Elburg. Vier bestuursleden (Jan Swager, Maarten Clement, Marie Verheij en Wim Schenk) stelden zich beschikbaar voor een nieuwe periode. Maarten Clement kon de vergaderingen als gevolg van de ziekte van zijn vrouw niet bijwonen. Gelukkig is haar situatie begin 2023 redelijk stabiel. De zoektocht naar een bestuurslid dat de contacten tussen de werkgroep tentoonstellingen en het bestuur kan onderhouden en een bestuurslid dat de technische zaken kan behartigen, duurt nog voort. Nu sluiten de voorzitter en de secretaris zo nu en dan aan bij de vergadering van de werkgroep.

De Stichting Vrienden van museum Sjoel Elburg nam afscheid van zijn voorzitter Kees van den Boogert die daardoor ook afscheid nam van het algemeen bestuur. Zijn plaats in het vriendenbestuur is wel, maar in het algemeen bestuur nog niet ingenomen. Harry de Jonge was een aantal vergaderingen namens het vriendenbestuur aanwezig.

Bankrek.nr:	NL 48 RABO 0115 5 142 60
BTW nr:	NL 8153.30.741.BO1
RSIN:	8153.30.741
KvK:	08140269
Adres:	Museum Sjoel Elburg Graaf Hendriksteeg 2 8081 CH Elburg
T.	0525 685 564
E.	info@sjoelburg.nl
W.	www.sjoelburg.nl

De Stichting Museum Sjoel Elburg is een culturele ANBI

Bestuursvergaderingen

Het algemeen bestuur van de Stichting Museum Sjoel Elburg vergaderde tien keer. Juli en augustus worden vrijgehouden. De vergaderingen met de stichting Vrienden van Museum Sjoel Elburg bleven beperkt tot een kennismakingsbijeenkomst. Via bilaterale contacten hielden we elkaar op de hoogte. Besluiten nemen verliep in het algemeen in een goede sfeer en zonder al te veel discussie.

De agenda

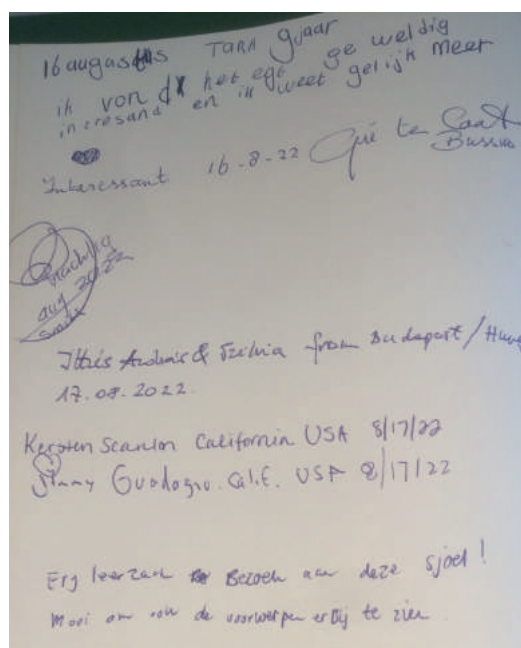
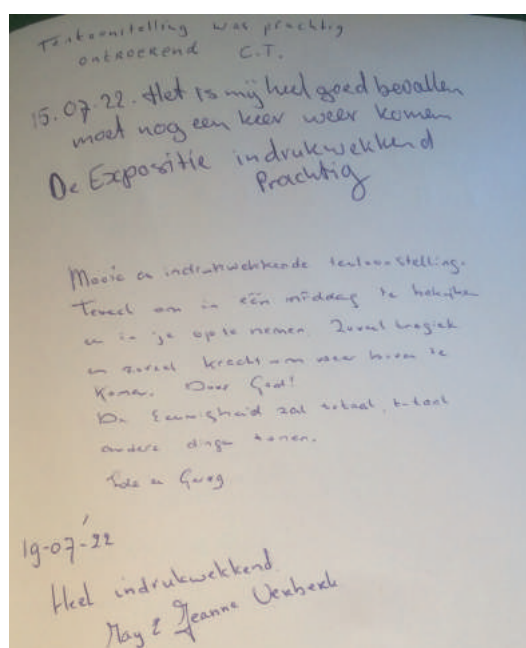
Vaak voorkomende onderwerpen waren:

- de vacatures in het bestuur, de werkgroep tentoonstellingen en de werkgroep educatie
- de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)
- de voorbereiding en evaluatie van een Holocaustherdenking in Elburg
- de Open Joodse Huizendag
- de activiteit Open de Poorten

- schenkingen
- energiekosten en -maatregelen

Gastvrij museum

In het verslagjaar 2022 werd de Sjoel bezocht door ruim 9000 bezoekers. Het bezoekersaantal ligt gemiddeld op 12.000 bezoekers. Nog steeds is het bezoekersaantal dus niet op het niveau van voor het moment dat het coronavirus ons dwong langere tijd het museum te sluiten. Het aantal leerlingen dat ons museum bezocht, nam wel weer toe tot 1.150 leerlingen en ook het aantal mensen dat rondgeleid werd door Joods Elburg groeide naar bijna 400. Om ook jongere bezoekers meer bij de Sjoel te betrekken, tekende Tom Bergstra op verzoek van Marie Verheij een kleurplaat van het dragende schilderij van de tentoonstelling Rendez-Vous van Jip Wijngaarden. Meerdere bezoekers namen een kleurplaat mee, maar het aantal inzendingen viel wat tegen. De prijs viel bij de ontvangers wel in goede aarde. Dat bezoekers 'genieten' van ons museum mag blijken uit de reacties die in ons gastenboek geschreven worden:

Jaarplan

In de vergadering van december is voor de tweede keer het werkplan 2019-2023 besproken en geactualiseerd. Sommige items zijn achterhaald en qua prioriteit werden we soms ingehaald door de praktijk van alledag. In 2019, toen het werkplan gemaakt werd, was het groot onderhoud nog geen item en hadden we nog niets gehoord over een corona- en energiecrisis. Ook de komst van een Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen was onbekend. Aandacht voor deze onderwerpen maakte dat andere geprioriteerde onderwerpen soms doorgeschoven moesten worden.

Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR)

Op basis van de afspraken die het bestuur in het kader van de WBTR heeft vastgelegd, heeft de notaris de statuten aangepast. Om aan de verplichting te kunnen voldoen dat een nieuw bestuurslid goed ingewerkt wordt, is een introductiechecklist gemaakt. De onderwerpen die vermeld staan, moeten met een nieuw bestuurslid besproken worden. Ook met een vertrekkende bestuurslid dient een aantal items besproken te worden, waarvoor ook een checklist opgesteld is. Verder wordt inmiddels aan de verplichting voldaan dat aan het begin van elke vergadering beoordeeld moet worden of er punten op de agenda staan waarbij de mogelijkheid van belangenverstrengeling aan de orde kan zijn en zijn onze afspraken en ons handelen in het kader van de wet geëvalueerd.

UBO-regeling

UBO staat voor *ultimate beneficial owner*. In het UBO-register staat beschreven wie bevoegd zijn tot handelen namens een organisatie. Het doel van het register is witwassing en fraude te voorkomen. De penningmeester heeft de benodigde activiteiten uitgevoerd om aan de verplichtingen te voldoen.

Holocaustherdenking

Op 27 januari 2022 werd voor het eerst in Elburg een Holocaustherdenking gehouden. Een aantal bestuursleden heeft in samenwerking met het gemeentebestuur en het Van Kinsbergen college een programma opgesteld. De uitvoering was indrukwekkend. Namen van gedeporteerde Elburgse Joden werden voorgelezen door Bep de Waard-Ruijs, steentjes gelegd door de deelnemers, er was een voorstelling van leerlingen van de theatergroep van het Van Kinsbergen college en burgemeester Jan Nathan Rozendaal las voor uit 'Sterrekinderen' (Clara Asscher-Pinkhof). Meer informatie is te vinden op onze website, waar ook de toespraak te lezen is van Jan Swager, de voorzitter van het bestuur van Museum Sjoel Elburg.

Foto: eigen materiaal

Het besluit werd genomen om de herdenking in 2023 te herhalen. Er zal dan meer publiciteit aan gegeven worden om nog meer belangstellenden uit te nodigen bij de herdenking aanwezig te zijn en zo weer stilgezet te worden bij hetgeen gebeurd is en wat nooit meer mag gebeuren.

Open de Poorten

Open de Poorten is een initiatief van de gemeente Elburg, waarbij organisaties zich, op 23 april, konden presenteren. Plaats van handeling was de Beekstraat. De doelstelling was in het algemeen het promoten van het culturele leven van Elburg, en voor de Sjoel het promoten van ons museum.

Er was een stand ingericht met boeken en voorwerpen uit de Sjoel en informatie over antisemitisme en verdraagzaamheid. Er werd door diverse vrijwilligers veel tijd gestoken in voorbereiding en uitvoering, maar het aantal bezoekers aan de manifestatie en aan onze stand viel tegen. De vraag of een herhaling van onze deelname aan Open de Poorten zinvol is, moet nog beantwoord worden.

Samenwerking

Samenwerking met andere Elburgse musea was er via de Stichting Museumstad Elburg en de commissie van die stichting. In november werd de bijeenkomst van SyNeoN (Synagogen Noord- en Oost-Nederland) bezocht. Een tweede gesprek tussen het bestuur van de Sjoel en de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop vond plaats.

Meerdere (kleine) musea hebben vragen over hoe alle taken die bij het exploiteren van een museum komen kijken, uitgevoerd kunnen worden en hoe het voortbestaan zeker gesteld kan worden. In opdracht van Stichting Erfgoed Gelderland en museum Hagedoorns Plaatse in Epe heeft een groep studenten van hogescholen uit de omgeving van Deventer een onderzoek uitgevoerd waarin deze vragen onderzocht zijn en of samenwerking van vergelijkbare musea en hulp van grotere musea aan kleinere hier iets in kunnen betekenen. (Rijksmusea hebben in hun opdracht de verplichting staan dat hulp geboden moet worden aan kleinere musea.)

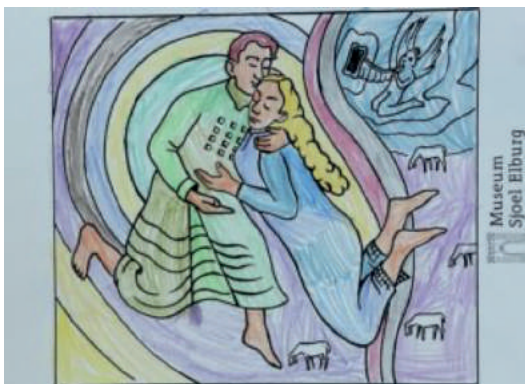
Hun eindrapport heeft de prachtige titel: *Cooperation makes the museum of the future*. Op 28 januari vond een digitale bijeenkomst plaats waarbij meerdere musea van de Noord-Veluwe aangesloten waren. Het rapport werd gepresenteerd en aan de hand van stellingen werd gediscussieerd over de vragen over samenwerking en hulp aan kleinere musea. De wijze waarop een en ander plaats zou kunnen vinden, bleef evenwel wat abstract, hoewel de bereidheid wel werd uitgesproken om elkaar te helpen. De afspraak werd gemaakt om een vervolg te geven aan deze bijeenkomst om de samenwerking in concrete zin wat meer handen en voeten te geven. Maar... we hebben het te druk met onze eigen zaken.

Public relations

Veelvuldig werd de publiciteit gezocht om het publiek te attenderen op ons bestaan, op het verhaal dat we vertellen en op de nieuwe wisselexposities. Een aantal landelijke dagbladen nam informatie over onze exposities op, maar ook de lokale en regionale bladen vermeldde onze activiteiten. Zie verder het werkverslag van de werkgroep communicatie/pr.

Kleurplaat

Deze zomer was in Museum Sjoel Elburg een tentoonstelling te zien met werk van Jip Wijngaarden. Toen Jip op school zat, won zij een kleurplaatwedstrijd. De prijs was een excursie naar Engeland – het feit dat zij deze wedstrijd won, ligt aan de basis van haar werk als kunstenares. Dit verhaal was

de reden dat Museum Sjoel Elburg een kleurplaat liet afdrukken van het schilderij 'Rendez-vous amoureux' – in zwart-wit nagetekend door Tom Bergstra. Een viertal inzendingen werden met een prijs beloond. Achtereenvolgens zijn dat Gerrie Broekhuis, Debora de Jong, Anne Uitslag en Wiesje Verbruggen. Anne Uitslag liet haar inzending vergezeld gaan van een uitleg. De inzenders werden bedankt voor hun inspanning en de hoop werd uitgesproken dat ze de Sjoel nog vaker zouden bezoeken.

Op 17 oktober bracht wethouder Jeensma op onze uitnodiging een bezoek aan de Sjoel. Als 'nieuwkomer' in het cultuurdomein legt hij veel bezoeken af. Zo ook aan ons museum, waar hij bijgepraat werd over ontstaan en doel van ons museum, kansen en (financiële) risico's.

Stichting Museumstad Elburg Hanzesteden

Stichting Museumstad Elburg is een overlegorgaan voor de museale instellingen van de gemeente Elburg: Museum Elburg, Museum Sjoel Elburg, Museumsmederij De Hoefhamer, Nationaal Orgelmuseum, Botterwerf De Hellige, Nederlands Artilleriemuseum 't Harde, Korps Rijdende Artillerie, Molen De Tijd, Kruidentuin De Groene Kruidhof en de voormalige Visafslag (beide werkgroepen van de oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop). Gerard van der Velde en Jan van Dijken zijn bestuurslid van de Stichting en wonen vanuit het bestuur van de Sjoel de vergaderingen bij. Gerard is penningmeester en Jan secretaris. Op de website van de VVV worden filmpjes vertoond van de deelnemende culturele instellingen, zo ook van de Sjoel.

In het reguliere proces werd bij de Stichting Museumstad Elburg subsidie aangevraagd: twee keer € 4.500,- en een keer € 6.000,-. Alle aanvragen zijn toegekend. De subsidie is bestemd voor professionele ondersteuning van het museum.

Overige subsidieontvangsten

Met dank aan de volgende subsidieverstrekters konden onze activiteiten ontwikkeld en gefinancierd worden:

- Het Mondriaanfonds ter compensatie van de coronamaatregelen
- De gemeente Elburg voor het zelfde doel
- De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland voor hetzelfde doel
- De Rabobank voor de aanschaf van educatief materiaal
- De Provincie Gelderland voor het groot onderhoud

SyNeON

SyNeON is een samenwerkingsverband in Noord- en Oost-Nederland van organisaties, die zich bezighouden met activiteiten op Joods religieus en cultureel gebied. Van het verband maken deel uit: synagogale instellingen in Groningen, Winsum, Zuidlaren, Bourtange, Dalfsen, Ommen, Aalten, Enschede, Westerbork, Borculo, Winterswijk, Dieren, Zwolle en Elburg en de St. Joods Erfgoed Harderwijk. Museum Sjoel Elburg wordt vertegenwoordigd door de voorzitter en de secretaris van Museum Sjoel Elburg en door de secretaris van de Stichting Vrienden Museum Sjoel Elburg.

Op 4 november vond de jaarlijkse bijeenkomst plaats, ditmaal in de voormalige synagoge van Coevorden. Er werd verteld over de geschiedenis van de Joodse gemeenschap en de activiteiten die het bestuur ontplooit. Er werd een rondleiding door het kleine museum verzorgd. De coördinator van SyNeON, de heer Wim Mak, meldde dat hij door omstandigheden zijn taak neer moet leggen. Vele jaren lang heeft de heer Mak deze rol vervuld en probeerde hij nieuws en ontwikkelingen die van invloed waren op de aangesloten leden van SyNeON in beeld te krijgen en door te geven. Hij werd hartelijk bedankt voor zijn bijdragen. Ook de secretaris meldde dat hij stopt. Voor hem was er eveneens een dankwoord. In het vervolg zijn het de grotere Joodse organisaties uit Noord- en Oost-Nederland die de verantwoordelijkheid

voor de organisatie van de jaarlijkse bijeenkomst op zich nemen. Mevrouw Mirjam Schwartz van de Joodse Gemeente te Winterswijk neemt het secretariaat voor haar rekening. Het bestuur van de synagoge Groningen is in 2023 gastheer en organisator.

Schenkeningen

Fotoboekje

Mevrouw Cahn uit Elburg vond in haar twee jaar geleden betrokken woning een fotoboekje van de tijdelijke expositie die in 1993 over het Joodse leven van Elburg gehouden is. De vorige bewoner van haar woning was betrokken bij de organisatie van die tijdelijke expositie. Dankbaar werd het fotoboekje aanvaard.

Yad Vashempenning

Familieleden van het Elburgse echtpaar Nicolaas en Murkje Westerink schonken op 28 juli hun nog maar pas verkregen hoge Joodse medaille aan Museum Sjoel Elburg. Gerard van der Velde, tweede voorzitter

van Museum Sjoel Elburg, sprak woorden van dankbaarheid uit.

‘Deze erepenning krijgt een mooie plaats in ons museum.’

Het is de derde Yad Vashempenning die Museum Sjoel Elburg in haar bezit kreeg. De werkgroep tentoonstellingen werkt aan een presentatie waarin het verhaal verteld wordt van alle Elburgers die een penning ontvangen hebben.

Poppenwagentje

Op haar derde verjaardag, op 24 juni 1940, nam moeder Reintje Elizabeth Stoffels-Schenk haar dochtertje Riet (1937) mee naar de winkel van Förster aan de Jufferenstraat. Daar kreeg Riet van haar moeder een

prachtig poppenwagentje als cadeau.

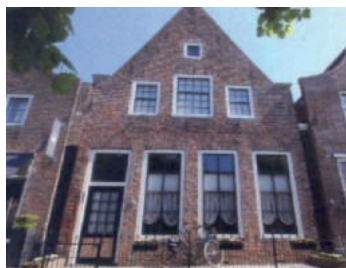
Dochter Riet kwam donderdagmiddag 21 juli 2022 met haar zoon, dochter en schoonzoon vanuit Baarn naar Museum Sjoel Elburg om dit unieke poppenwagentje aan te bieden.

Criteria

Regelmatig krijgt de Sjoel een schenking aangeboden. Het gaat dan bijvoorbeeld vaak om een Joods voorwerp, een Joods schilderij of een boek over het jodendom. Om enige structuur aan te brengen en teleurstellingen te voorkomen, heeft het bestuur criteria opgesteld waaraan de schenking moet voldoen. Belangrijke criteria zijn dat er een relatie met Elburg moet zijn en dat het bestuur vooraf besluit over het al dan niet accepteren.

Ander nieuws

- Brand: het jaar 2022 begon voor de bewoonster, voor Elburg en voor de historie van Joods Elburg op een schokkende wijze. In de nacht van 1 januari brandde de woning Beekstraat 49 tot op de grond toe af. Deze woning was tot 1943 het huis van de Joodse Heintje van Hamberg, de laatste 'leninghoudster' van Elburg. Zij werd op 9 april 1943 gedeporteerd en op 21 mei 1943 vermoord in Sobibor.

Heintje van Hamberg

- Rabo ClubSupport: de actie die Rabobank jaarlijks organiseert ter ondersteuning van culturele organisaties bracht voor de Sjoel dit jaar € 911.78 op. Dit mooie bedrag wordt gebruikt voor de financiering van het educatiemateriaal van de Sjoel.
- Gerard van der Laan, vele jaren suppoost van het museum, werd vanwege zijn inzet voor kerk, sport en maatschappij koninklijk onderscheiden. In het jaarverslag van de Stichting Vrienden van Museum Sjoel Elburg wordt daar meer over geschreven.
- Op 17 maart overleed Clemens Cornielje, commissaris van de Koning van 2005-2019. De heer Cornielje heeft ons museum meerdere keren bezocht en was ons goedgezind. In 2013 opende hij de expositie Er reed een trein naar Sobibor en in 2018 opende hij ons vernieuwde en uitgebreide museum na een uitbreiding en renovatie.

- In het voorjaar verscheen het boek 'Tot de dood ons scheidt' van Saskia Aukema. In dit boek krijgen stellen die in kamp Westerbork getrouwd zijn een naam en soms ook een gezicht. Een aantal leden van de Joodse gemeenschap van Elburg behoort daartoe. Klaartje de Hond (1916-1942) en Nathan (Salo) West gingen op zaterdag 22 augustus 1942 in Groningen in ondertrouw. Op 6 oktober 1942 werd in kamp Westerbork hun huwelijk voltrokken. Jozeph (Joop) de Lange (1922-1943) en Jetty Hes (1923-1943) trouwden op 17 februari 1943 in Westerbork.

Joop Cohen

Onderzoek en kennisuitwisseling

Het onderzoek naar de geschiedenis van de Joden in Elburg roept nog voortdurend vragen op en creëert nieuwe kennis. Mevrouw Bep de Waard-Ruijs onderzoekt, zoekt uit en antwoordt op allerlei vragen:

- Graham Johnson uit Groot-Brittannië, afstammeling van de destijds in Elburg wonende Jood Simon Nathan Magnus, onderzoekt de familiestamboom en vroeg om informatie over het huis Beekstraat 49. Zijn veronderstelling dat zijn familie het huis Beekstraat 49 bewoond heeft, kon niet bevestigd worden.
- Lucas Bruijn uit het Duitse Bocholtz stuurde foto's van de familie Vecht en vroeg om bevestiging van het feit dat een persoon op een foto daadwerkelijk Jacob Meijer Theodoor Vecht (geboren 1 april 1923, overleden 18 november 1988) is. De vraag van Lucas Bruijn kon bevestigend beantwoord worden. De foto's waren overigens bij Museum Sjoel Elburg niet bekend.
- De heer Storteboom bezocht onze website omdat hij onderzoek doet naar onderduikadressen in Nunspeet en zocht contact met Bep de Waard-Ruijs. Met de nieuwe informatie die uit het contact ontstond, werd niet alleen de heer Storteboom geholpen maar kon ook de informatie op onze website aangevuld worden.
- De heer Harold Beem las in ons museum dat zijn familie uit Praag afkomstig is en vroeg om 'bewijsmateriaal'. Bep de Waard antwoordde hem: 'Hierbij een afdruk uit een ondertrouwboek van Amsterdam. Op de rechterpagina is in het midden de ondertrouwakte van Ezechiël Davids en Branke Josephs. Getuige voor Ezechiël is zijn broer Levi en getuige voor Branke haar vader Joseph Hartog. Allen zijn afkomstig uit Praag. Ze wonen in de Houttuijnen. Aanvankelijk diende dit gebied in Amsterdam als opslag voor hout. Vanaf 1620 vestigden zich hier een groot aantal Hoogduitse Joden die naar Amsterdam waren getrokken. Ezechiël en Branke (ook Roosje of Blommetje genoemd) en vader Joseph Hartog vestigden zich na het huwelijk in Elburg. Joseph is rabbijn en actief voor de joodse gemeente van Elburg. Ezechiël en Branke krijgen zes kinderen: Gabriel, Rebecca, Aaltje, David, Eva, Joseph. In januari 1813 laten de broers David en Joseph als achternaam Beem registreren. Waarschijnlijk is Gabriel dan uit Elburg vertrokken of overleden. Bep de Waard bood de heer Beem het in het Nederlands vertaalde testament van rabbijn Joseph Hartog van Praag, in het bezit van Museum Sjoel Elburg, aan. Heel dankbaar accepteerde hij dat.

Hagada

- Wie opruimt, vindt nog eens wat: Bep de Waard en Tom Bergstra troffen tijdens het orde op zaken stellen van het depot tot hun verrassing een Hagadah aan die in 1905 ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Elburgse synagoge door de feestcommissie, A. Beem, Abr. de Lange en J. Vecht, geschonken is aan S. Vecht. Dit exemplaar is eertijds door Juda Vecht uit Zwolle geschonken aan Museum Sjoel Elburg. De Hagadah is te zien in de oostwandvitrine, 'Joods leven thuis'.

Ten slotte

Met veel plezier en met de nodige uitdagingen voor een nieuw museumjaar zet het bestuur zijn werkzaamheden voort. In 2023 wacht een aantal grote uitdagingen: we gaan ons 15-jarig bestaan vieren met een drietal grote exposities en diverse andere activiteiten (een jubileumwerkgroep is al een poosje aan het werk). De vraag is of we het ons kunnen veroorloven om riant uit te pakken, met name vanwege de hoge kosten, in relatie tot een aantal duurzaamheidsmaatregelen om het energieverbruik en de energiekosten omlaag te brengen. Dit alles plaatst Museum Sjoel Elburg voor een grote uitdaging, maar met de betrokkenheid en inzet van zoveel vrijwilligers (van suppoosten, schoonmakers, winkelinrichters tot werkgroepmedewerkers) gaan we ermee aan de slag.

Activiteitenverslag 2021

Werkgroep communicatie/pr

De werkgroep communicatie/pr bestond uit Marie Verheij, David Evertsen, Maarten Clement, Harry de Jonge en Wim Schenk. Het jaar 2022 was het jaar na corona waarin veel inspanning verricht moest worden om onze bezoekers terug in het museum te krijgen. Zoals vrijwel alle musea ervaren, heerste er nog aanzienlijk veel terughoudendheid bij het publiek om ons museum binnen te stappen. Onze wisselexposities waren uitnodigend genoeg en aan onze pr-inspanningen zou het niet hoeven te liggen. Regelmatig gaan er persberichten de deur uit; ook wordt de website telkens geactualiseerd. Museum Sjoel Elburg is aanwezig op platforms van de sociale media: Instagram, Twitter, Facebook en LinkedIn. Inmiddels geven de media aan dat er een kentering in de aantallen bezoekers lijkt te zitten. We hopen in 2023 mee te liften met de opwaartse trend.

L'Chaim!, de eerste expositie van 2022 van Axel Veenendaal, werd naast een aantal advertenties in kunstbladen, aangeprezen in het regionale blad de Veluwekoerier, in Trouw, het Museumtijdschrift en in Israël Aktueel.

Kunstenaar Axel Veenendaal en burgemeester Jan Nathan Rozendaal

Jip Wijngaarden bij haar tentoonstelling

Rendez-Vous, de expositie van Jip Wijngaarden, kwam landelijk in het nieuws door interviews met de kunstenares, onder andere in het blad 'Op Weg', een blad van de Protestantse Kerk in Nederland over het jodendom. De Reformatorische Omroep en Radio Maria interviewden haar, waardoor ook de Sjoel regelmatig genoemd werd. Geadverteerd werd in Trouw, het Museumtijdschrift en de Kunst- en Museumkrant.

Ruud Bartlema opende zijn eigen tentoonstelling

Kleuren van de ziel werd aangeprezen in het huis-aan-huisblad voor Elburg en omstreken, in Trouw en in de Elisabeth, een landelijk magazine voor christenen. Aan het eind van het jaar verscheen een algemeen artikel over de Sjoel in het huis-aan-huisblad van Elburg en omstreken, waarin ook bekendheid gegeven kon worden aan het jubileumjaar en de en de bijzondere exposities die dan te zien zijn.

Algemene advertenties werden geplaatst in een aantal regionale vrijetijdskranten, in de Klimaatgids en in een aantal bladen voor scholieren. In het voorjaar nam de Sjoel deel aan een evenement van de gemeente Elburg genaamd Open de Poorten (zie het algemene deel van het

jaarverslag). Met het Reformatorisch Dagblad werd weer de afspraak gemaakt dat lezers korting konden krijgen op de entreeprijs wanneer een daarvoor bestemde bon overlegd werd. De wijze waarop onze bezoekers ontvangen worden, zorgt ook voor public relations. Onze suppoosten weten dat en handelen er ook naar.

Werkgroep beheer en onderhoud

Beheer

De werkgroep bestond in het verslagjaar uit de volgende personen: de heren Martijn Hulst, Jetse Kuipers, Berend Schoonhoven, Reijer Spaan, Dick van Rijssen en Herman Spek met als reservebeheerder David Evertsen.

Gerard van de Velde is interim voorzitter van de werkgroep.

De roosters worden gemaakt door Jetze Kuipers. Reijer Spaan verzorgde de inkoop van schoonmaakmiddelen en dergelijke. Mevrouw Marry van de Poll regelde de inkoop voor de keuken. Adviseur van de werkgroep is de heer Gerrit-Jan Prins.

De beheerders ontvangen een belastingvrije vergoeding van max. € 1.800,- per jaar.

Onderhoud

In het verslagjaar zijn geen onderhoudszaken aan de orde geweest. Na het groot onderhoud dat in 2020 uitgevoerd is, zijn er geen gebouwenzaken die behandeld moesten worden.

Werkgroep Tentoonstellingen

Samenstelling werkgroep

De werkgroep bestond in het verslagjaar uit de dames Bep de Waard-Ruijs en Cathy Leijs (coördinator/ grafisch vormgever) en de heren Tom Bergstra, Reijer Spaan en David Evertsen. In de loop van 2022 zijn de dames Janèt Koele en Marie Verheij de werkgroep komen versterken.

Tentoonstellingen

Zoals te doen gebruikelijk zijn er in 2022 drie wisseltentoonstellingen geweest:

'L'Chaim! Cijfers, letters en symbolen', werk van Axel Veenendaal

Van 13 januari t/m 14 mei exposeerde Axel Veenendaal uit Leusden zijn werk in ons museum. Teken en schilderen kreeg Axel met de paplepel ingegoten. De eerste lessen kreeg hij op jonge leeftijd van zijn vader. Hij werkte met potlood, pastelkrijt, gouache en olieverf en ook zijn drie kinderen leerden deze materialen gebruiken. Misschien was zelfs de Bic-balpen – altijd bij de hand – zijn favoriet. Het was de sport om in één keer een portret neer te zetten, zonder uit te gummen. Perspectief, donker en licht, schetsen, mengen en nog veel meer... alles kwam voorbij. Op het Van der Waals Lyceum in Amsterdam speelde een tekenleraar een belangrijke en zeer stimulerende rol. Na de hbs(a) volgde een lange autodidactische periode, gelardeerd met een aantal workshops en vele jaren masterclasses bij Ellen de Meijer en Sam Drukker. Axel schildert

zowel in olieverf, acryl als tempera en verwerkt ook glasfiber, epoxy, composiet, metalen (zoals zink en lood) en bouwmaterialen in zijn werk. Bij de constante zoektocht naar vernieuwing probeert hij telkens de grenzen van zijn kunnen te verleggen. Abstracten, (geabstraheerde) landschappen en portretten zijn de zichtbaar gemaakte resultaten van de wereld zoals hij die voelt en waarneemt. Vanaf 2007 maakt hij schilderijen met Joodse thema's (zijn Jewish related paintings). Onderwerpen zijn impressies bij de Kotel (Klaagmuur), portretten, woestijnlandschappen en symbolen als de Magen David en Hebreeuwse letters/woorden. Sinds 2007 maakt hij ook werken in 3D. Loden beelden en werken in glasfiber/composiet, zink. Deze zijn onder meer tentoongesteld bij Galerie De Twee Pauwen Den Haag (2016), het Mamilla Ave-voetgangersgebied Jerusalem (2018) en Biblical Art Jerusalem (heden).

'Rendez-Vous', werk van Jip Wijngaarden

Na Axel Veenendaal exposeerde Jip Wijngaarden van 20 mei t/m 24 september in Museum Sjoel Elburg, waar het voor haar thuishaven is. Jip Wijngaarden is geen onbekende in Museum Sjoel Elburg. Zij was de eerste kunstenaar die in 2008 in Museum Sjoel Elburg exposeerde ter gelegenheid van de opening van Museum Sjoel Elburg. In 2012 exposeerde zij met de tentoonstelling 'Ik vergeet jou nooit' in de nieuwe zaal van Museum Sjoel Elburg, destijds geopend door prinses Máxima. Verre van artistieke kringen en allergisch voor alles wat mode en trend is, schildert Jip zoals ze bidt; intiem, kwetsbaar, alsof niemand haar werk ooit zal zien. Op haar eenzame weg vindt ze langzamerhand een stijl die het best omschreven kan worden als figuratief expressionisme. De doeken, intens gekleurd door olieverf, gevuld met Hebreeuwse letters en symbolen, verwijzen naar een bepaald wereldbeeld. Ze geven een niet mis te verstane joodse sfeer aan haar werk. Op de schilderijen zijn gezichten te zien die veel hebben meegemaakt en ogen die ons priemend aankijken alsof ze ons iets willen vertellen. Ze lijken ons mee te willen nemen, ons uit te nodigen om in hun wereld te komen, waar ruimte is voor pijn en troost, angst en hoop. Het werk van Jip Wijngaarden wordt gekenmerkt door haar interesse in de individuele menselijke emotie. Keer op keer zien we in haar composities de contouren van één persoon of slechts een paar mensen. Er zit een meditatieve kant aan de kunst van Jip Wijngaarden. Terwijl haar schilderijen zijn ontstaan uit contemplatie, nodigen ze ons uit tot overdenking.

'Kleuren van de ziel', werk van Ruud Bartlema

Ten slotte is van 30 september tot 7 januari 2023 het nieuwe werk van een tweede oude bekende tentoongesteld, te weten van Ruud Bartlema. 'Al mijn hele leven ben ik gefascineerd door het verschijnsel 'mystiek'. Als kind had ik al het gevoel, wanneer ik naar een dier keek of naar een boom of plant, of zo maar naar de lucht, dat ik meer zag dan alleen maar dier of een boom of lucht. Het was alsof er zich in dat dier, plant, boom of wolken, een andere werkelijkheid aan mij liet voelen dan ik met mijn ogen zag. Als ik dan even stil ging zitten, was het of het dier, de plant, de boom of de wolken tegen mij spraken en mij een verhaal vertelden, dat anders was, dan ik op school of thuis geleerd had. Diezelfde ervaring had ik al gauw ook bij het luisteren of ook zelf spelen van muziek. Toen ik als middelbare scholier de mogelijkheden van verf, papier, kwast en allerlei andere schildersmaterialen

ontdekte, kwam het verschijnsel 'mystiek' nog veel meer als een echte ervaring tot leven, wanneer ik aan het tekenen, schilderen of boetseren was. Later ontdekte ik in de schilderijen van kunstenaars uit het begin van de vorige eeuw, zoals Marc Chagall, Wassily Kandinsky of Robert Delaunay, dat ook zij werkelijkheden, die achter wat je kon waarnemen, zagen en dat probeerden als de 'kleuren van de ziel' in hun schilderijen een plaats te geven en aan ons over te brengen. Tot op de dag van vandaag blijf ik verrast door wat je voelt of ervaart, zonder dat je het kunt zien, dus zoiets als twee plus twee is meer dan vier. Het kan ook vijf zijn of tien. Achter wat wij zien is meer dan wij denken. Het licht dat heen breekt door een wolkenlucht kan je diep in vervoering brengen en door die ervaring verrast ga je schilderen of muziek maken of verhalen schrijven. In deze expositie wil ik een aantal van die verrassingen in de vorm van schilderijen en tekeningen aan u laten zien.

De mystiek als verschijnsel heeft vele verschijningsvormen. Ik heb me een heel groot deel van mijn leven bezig gehouden met de mystieke tradities van het jodendom en in veel schilderijen zult u dat terugvinden. Maar er hangt ook werk waarin dat verrast worden vorm kreeg in bijvoorbeeld een natuurbeleving, een landschap of een wolkenpartij, waaraan ik soms elementen uit de Joods mystieke tradities koppelde. Ik hoop dat u zich kijkend naar het werk dat hier hangt wellicht ook van tijd tot tijd verrast zult voelen.

Werkgroep educatie

Samenstelling werkgroep educatie

Samenstelling werkgroep per 31-12-2022: Marijke Weterholt (secr.), Jetse Kuipers, Mirjam van der Span, Teun Breen, Huib Kuiper, Theo van Ledden, Bert Rodenburg (voorzitter), Henk Venekamp.

Mutaties werkgroep: De samenstelling van de werkgroep educatie is ten opzichte van 2021 voor het voortgezet onderwijs uitgebreid met Henk Venekamp; ons bekend als één van de suppoosten van ons MSE. Daarnaast oriënteert Berend Borghuis – eveneens bekend als suppoost – zich ook op toetreding tot onze werkgroep. Met deze uitbreiding zijn we blij. Onze kwetsbaarheid als werkgroep is door de uitbreiding iets verminderd, al blijft versterking nog steeds onze aandacht vragen.

Als werkgroep zijn we eenmaal – op 13 september 2022 – officieel in vergadering samengekomen. Mede naar aanleiding van dit overleg zijn we voor uitbreiding van onze werkgroep rond gaan zien binnen de groep van suppoosten; en met resultaat.

Hoewel de coronacrisis achter ons ligt en het afgelopen jaar het onderwijs weer 'normaal' is gaan functioneren, waren de schoolbezoeken nog niet per direct op niveau van vóór corona. Met ingang van maart ontvingen we eerst twee vo-scholen; in totaal 256 leerlingen. Met ingang van april maakte het basisonderwijs als het ware een inhaalslag; deze bezoeken konden niet tot de maandagen beperkt blijven. Hierbij het jaaroverzicht van de leerlingengroepen bo en vo van de hand van Jetse Kuipers.

Overzicht scholen en groepen 2022

Wk	Datum	School	Gr.	Aantal BO	Aantal VO
12	21-mrt	Groevenbeek	1		150
13	28-mrt	Nuborgh Oostenlicht	1,2		106
14	4-apr	De Spoorzoeker Wezep	8	22	
15	11-apr	PZ Gymnasium afd.	1,2		81
15	14-apr	De Vuurbaak Urk	5,6,7,8	67	
16	21-apr	Hoornbeeck College	MBO-3		12
17	28-apr	Grundschule Wuppertal			16
19	9-mei	Van Kinsbergen	8	6	
20	16-mei	Ds. Bax	8	27	
20	18-mei	De Schakel Dronten	7/8	24	
20	19-mei	Openbare basisschool Hattem	8	4	
21	23-mei	Rehobothschool Genemuiden	7	27	
22	1-jun	Oekraïense leerlingen (PZ)			26
22	2-jun	Koldewijn Schoele	7/8	18	
24	13-jun	De Borchstee	8	26	
24	16-jun	De Spoorzoeker Wezep	7/8	21	
24	17-jun	't Mozaïek Vaassen	7/8	19	
25	25-jun	Catechisanten Lelystad	7		10
26	28-jun	De Wittenberg Scherpenzeel	8	45	
27	7-jul	Ichthus IJsselmuiden	8	31	
34	25-aug	Hoornbeeck College	MBO-1		13
39	26-sep	De Wildemaet	8	15	
39	1-okt	Kerkelijke groep Wezep-Wapvld	6,7,8	7	
40	2-okt	Timotheusschool Oldebroek	7	19	
41	10-okt	PZ	MAVO		82
41	11-okt	De Tamarisk Biddinghuizen	6,7,8	14	
45	7-nov	Groevenbeek	VO-1		145
49	6-dec	Joh. Calvijnschool Veenendaal	7,8	16	
50	13-dec	St. Franciscus Nunspeet	6,7,8	67	
Totaal				475	641

Ondanks de late start door corona (uitval van januari en februari) hebben we in totaal 1.116 leerlingen mogen ontvangen. Dat leverde het mooie bedrag op van circa € 3900,-.

Het beschikbare materiaal is zowel voor de basisscholen als voor het voortgezet onderwijs onveranderd gebleven. Gelet op recente berichtgeving omtrent het gebrek aan kennis over Holocaust en dergelijke zullen we onze ontvangst en presentatie aanscherpen. Ook blijft de ontwikkeling van geschikt materiaal voor het catecheseonderwijs van de kerken onze aandacht houden. De al langer bestaande Holocaustherdenking op 27 januari werd in 2022 voor de eerste maal in Elburg georganiseerd: dit bij de Joodse begraafplaats. Vanuit de werkgroep educatie werd daaraan medewerking verleend.

Museum Sjoel Elburg biedt ons ruime mogelijkheden de geschiedenis van het Joodse volk, hun leven en lijden, onder de aandacht van onze medemensen te brengen. Zeker gelet op de invloed hiervan op de persoonsvorming kan hier niet vroeg genoeg mee worden begonnen. De educatieve waarde van ons museum wordt door de meeste basisscholen in de gemeente Elburg, ook erkend. Dit leiden wij af uit de

getoonde belangstelling voor ons pakket (deelname groep 8 aan de Erfgoedleerlijn). Evenwel: nog niet alle basisscholen binnen de gemeente blijken dit pakket op een juiste waarde te schatten. De nog ontbrekende basisscholen blijven we in deze actief benaderen. Als werkgroep staan we voor de uitdaging onze missie op zowel educatief als vormend gebied sterk onder de aandacht van het onderwijs te blijven brengen.

Werkgroep museumwinkel

Samenstelling werkgroep

De werkgroep bestond in het verslagjaar uit de volgende leden: Janèt Koele, voorzitter (SVMSE), Marry van de Poll, Piet Wastenecker, Bettie Vaessen en David Evertsens.

De winkel in het museum biedt een ruime keus aan ansichtkaarten. Verder worden onder andere posters, boeken verkocht. Andere producten die verkocht worden, hebben een relatie met de Joodse cultuur. Ook in 2022 had de coronacrisis invloed op de verkoop in de museumwinkel. In het afgelopen jaar was het museum een aantal maanden gesloten in verband met de coronamaatregelen. Ondanks die maatregelen werd een positief resultaat geboekt. Zoals in voorgaande jaren werd het assortiment bij tentoonstellingen tijdelijk uitgebreid met één of meer artikelen (kaarten, boeken en dergelijke) van de exposerende kunstenaars. Dit gebeurt in overleg met de werkgroep tentoonstellingen.

Bestuursverslag Stichting Museum Sjoel Elburg 2022

Activiteitenverslag 2022

Museum
Sjoel Elburg

Museum Sjoel Elburg

Graaf Hendriksteeg 2

8081 CH Elburg

+31 (0)525 - 685 564

info@sjoelburg.nl

www.sjoelburg.nl